

„ПАЦИЕНТИ“ НА ЮРГЕН ТОРВАЛД ИЛИ КОГАТО СМЪРТТА ДАВА ЖИВОТ

Юрген Торвалд (роден като Хайнц Бонгарц, 28 октомври 1915 г. – 4 април 2006 г.) е немски писател, журналист и историк, известен с трудовете си по история на медицината и Втората световна война.

Thorwald, Jürgen (2021) *Pacjenci. Sztuczna nerka, nowe serce. O początkach transplantologii*. Wydawnictwo: Marginesy, Warszawa. (Пациенти. Изкуствен бъбрек, ново сърце. За началата на трансплантологията)

Обичам тихите и спокойни вечери, когато работя на фона на хубава музика. Такава е съботната вечер на 23 март 2024 г. Превеждам статия на полския си колега проф. Александър Вожни, посветена на нарративната медицина. И благодарение на него „срещам“ или по-точно е да се каже „се запознавам“ с немския писател Юрген Торвалд и неговата книга „Пациенти. Изкуствен бъбрек, ново сърце. За началата на трансплантологията“. Книгата ме грабва веднага, защото това е разказ за историята на появата и развитието на една от най-трудните, но много важна и значима област на съвременната медицина – трансплантологията.

Книгите на Торвалд са изпипани от научна гледна точка и същевременно са написани на отличен, разбираем и достъпен за всеки език и стил. Интересен факт е, че в книгите, посветени на медицината всички медицински термини са така добре обяснени, че всеки човек може да ги разбере.

Във всичките му книги за историята на медицината главните герои са лекари и учени. Благодарение именно на тяхната работа и изследвания днес хората могат да бъдат лекувани по-добре и животът им да бъде спасяван. За тези лекари и учени най-важното нещо винаги е бил човекът, неговият живот и здраве. И както се казва в една рецензия на книгата: **„Смисълът и целта на медицината е пациентът и благодарение на него тя се развива“** – една голяма, стара колкото света, но днес все по-често забравяба истина.

В медицината, при всяко начало, има двама смелчаци – лекарят и пациентът. Последният, най-често пред лицето на смъртта, се решава да се подложи на високорискови и иновативни процедури, със страх, но и с надежда да удължи (може би) живота си. Достатъчно е да си припомним, че първият пациент с

трансплантирано сърце живя само няколко седмици. Именно на тези хора и техните семейства е посветена тази книга, като в нея са описани и използваните процедури.

Торвал започва разказа си с историята на деца, които са обречени да умрат поради вродени сърдечни дефекти. Независимо или въпреки това е имало *лекари и пациенти*, които са „заобикаляли“ сърцето и се опитвали да поддържат тялото, наситено с достатъчно кислород, за да може животът да тържествува. Години по-късно се осмеляват да извършат операция на отворено сърце и да заменят повредените клапи. Д-р Хелън Таусиг от клиниката на Медицинското училище „Джон Хопкинс“ в Балтимор, специалист по детски сърдечни болести, през януари 1945 г. извършва първата успешна операция на „синьо бебе“ – четиригодишно момиченце, на което процедурата спасява живота (Woźny 2023).

Не по-малко интересна е историята на диализата, бъбречните заболявания и бъбречната трансплантация. В началото на 70-те години в клиниката в Катовице е имало апарат за диализа, но той е можел да се използва само веднъж, когато след операция бъбреците спирали да работят за известно време. Едва години по-късно диализата вече е била ползвана многократно и е позволявала на много пациенти да дочакат трансплантацията на бъбрек. Не знам как точно стоят нещата в България.

В книгата на Торвалд най-важна и интересна е историята на трансплантациите, която е разказ за победите и неуспехите на лекари и пациенти. Това не са „сухи“, „протоколни“ описания на последователни случаи. В тези „живи“ истории може да се научат важни неща както за личния живот на лекарите и тяхната мотивация да поемат риска на пионерските операции, така и историите на отделните *пациенти, които са направили*

трансплантологията възможна. Авторът използва и цитира научни статии, материали от пресата, както и лични бележки, спомени и кореспонденция с роднини. Това дава възможност на читателя да участва в тези събития и да ги съпреживява заедно с роднините и лекарите.

Книгата повдига и множество етичните въпроси, които съпътстват трансплантацията на органи и трансплантологията от самото им начало. Например, освен семейните трансплантации на бъбрек или черен дроб, когато близки роднини даряват органи, всеки спасен живот е свързан със смъртта на някой друг човек. Тук особено важно е да се определи моментът на смъртта, моментът, в който могат да се вземат органи за трансплантация, да се убеди семейството на починалия да дари негови органи. Не по-малко важен етичен проблем е свързан с изкуственото удължаване на живота на даден човек, очакващ трансплантация, с помощта на апаратура. Тук става дума за ситуациите, при които възниква въпроса: кога е уместно да се прекратят тези мерки и да се пусне болният да си отиде.

Благодарение книгата на Ю. Торвалд човек може да се запознае с една обширна област от медицинските познания, представена по начин, който е разбираем дори за неспециалистите, за лаиците. Освен това книгата е своеобразен поклон към и пред лекарите и пациентите за тяхната смелост, както и към починалите и техните семейства за невероятно трудните решения, с които те предлагат най-важното – живот на друго човешко същество.

***

Авторът предоставя правото на глас на мълчаливите герои на медицината – пациентите, чиято воля за живот и смелост са помогнали за спасяването на други хора. Благодарение на тях

лекарите, изследователите и дизайнерите успяват да създадат и подобрят белодробното сърце, да използват парче целофан за първата диализа и да трансплантират бъбрек. И накрая да направят невъзможното – да накарат чуждо сърце да бие в нечий гръден кош. Всичко това се случи съвсем скоро. „Юрген Торвалд показва, че историята на медицината се състои от съдбите на отделни хора и че всеки от тях е също толкова значим – **независимо дали стои пред операционната маса, или лежи на нея**“ (Recenzja 2023).

Торвалд е автор и на други бестселъри, като: „Гинеколози“, „Столетие на хирурзите“, „Столетие на детективите“, „Триумф на хирурзите“, „Древна медицина. Нейните тайни и сила. Египет, Вавилония, Индия, Китай, Мексико, Перу“ и др.

Дали някога ще се намери български издател да ги преведе? Едва ли. Но кой знае, може би. Някой ден!

Източници:

Thorwald, Jürgen (2021) *Pacjenci. Sztuczna nerka, nowe serce. O początkach transplantologii*. Wydawnictwo: Marginesy, Warszawa.

Recenzja (2023) *Pacjenci. Kiedy śmierć daje życie*. <https://nakanapie.pl/recenzje/kiedy-smierc-daje-zycie-pacjenci>.

Woźny, A. (2023) *Lekarzu, nie wypalaj się. Rzecz o medycynie narracyjnej*. W: *Medycyna narracyjna i komunikacja w sytuacjach granicznych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, s. 65-88.

проф. дсн Божидар Ивков